

TYGODNIK

PETERSBURSKI.

GAZETA URZĘDOWA

KRÓLESTWA POLSKIEGO.

WTOREK, $\frac{25 \text{ Października.}}{6 \text{ Listopada.}}$

Wychodzi we Wtorki i Piątki. Prenumerata przyjmuje się pod adresem: do Wydawcy Tygodnika w Petersburgu, do Ekspedycji Gazet Petersburskiego Poczta, lub do księgarni Gräfe; w Warszawie, w drukarni Zawadzkiego i Węckiego i w Biurze informacyjnym; w Wilnie, w księgarni Zawadzkiego; nadto we wszystkich Pocztowych w kraju urzędach.

Cena Roczna: w Rosyjskiej poczcie, a w stolicy, z noszeniem do mieszkań, 50 r. ass. Półroczna, 25 r. ass. Bez poczty, dla odbierających w księgarni Gräfe: Roczna, 45 r. ass. Półroczna, 25 r. ass. Dla Królestwa Polskiego: Roczna, 55 r. ass. Półroczna, 28 r. ass.

Tygodnik Petersburski będzie wychodził w roku przyszłym, 1839, bez żadnej zmiany w dotychczasowym układzie i cenie. Osoby życzące nań prenumerować, proszone są o wczesne zgłoszenie się.

Wiadomości krajowe

Petersburg $\frac{24 \text{ Październ.}}{5 \text{ Listopada.}}$

— Przez Reskrypta CESARSKIE, mianowani kawalerami orderów: Św. Stanisława 1 klasy, 18 Września, Starszy Radca Zarządu Komisji umorzenia długów Państwa, Rzec. Radca Stanu *Golochwastow* i tegoż orderu 2 klasy, tegoż dnia, Prezes Kijowskiej Izby Skarbowej, Rzeczyw. Radca Stanu *Pienkin*; Starszy Dyrektor Banku Handlowego, Rzec. R. St. *Chanykow*, i urzędnik Ministerstwa Skarbu, Szambelan, Rzec. R. St. *Demienkow*.

— Przez Ukazy CESARSKIE do Rząd. Senatu, z d. 7 b. m; mianowany Sedzią Sumienia gubernii Witebskiej, wybrany na kandydata przez szlachtę tamecznej gubernii, dymisjonowany Podpułkownik Adam *Moguczy*. — 12 b. m., Sprawujący obowiązki Ołonieckiego Cywilnego Gubernatora, Rzec. R. Stanu, *Daszkow*, zatwierdzony zostaje na tym urzędzie.

— J. C. Moś dostrzegłszy z wiadomości o podatkach i zaległościach w gubernii Witebskiej, za 1 połowę 1838 roku, że tam wybrano zaległości $\frac{1}{4}$, a bieżących podatków około $\frac{1}{17}$, raczył rozkazać oświadczyć Cywilnemu Witebskiemu Gubernatorowi, szczególnie MONARSZE zadowolenie.

— Na przedstawienie Ministra Sprawiedliwości, N. CESARZ JMC raczył rozkazać oświadczyć MONARSZE zadowolenie, za śpieszne w 1837 roku odsądzenie spraw: 1mu Departamentowi, 1mu oddziałowi 3go Depart. 1mu i 3mu oddziałowi 5go Dep., 1mu i 2mu oddziałom 6go Dep. i 7mu Departamentowi Rząd. Senatu tudzież Izom Sąd

Cywilnego: Riazańskiej, Simbirskiej, Charkowskiej i Sądowi Cywilnemu Wojska Dońskiego i Izom Sąd Kryminalnego: Penzeńskiej, Wileńskiej i Permskiej, Sądowi Obwodowemu Bessarabskiemu i Kryminalnemu Wojska Dońskiego.

Ukazy Rządzącego Senatu, 1 Departamentu.

1) 14 b. m. O uczniach szkoły inżynierów cywilnych, wyłączanych z niej za lenistwo i złe prowadzenie się.

2) 15 tegoż m. S powodu spotkanych trudności w wypełnieniu przepisów wiary, przez przesiedlonych do jednej z Nadbaltyckich gubernij włościan obywatelskich wyznania Grecko-rosyjskiego, dla nieznajdowania się w bliskości Cerkwi tego wyznania, P. Minister Spraw Wewn. wchodził s przedstawieniem, względem środków zniesienia takowych trudności, do Konitetu PP. Ministrów, na którego zdanie N. CESARZ JMC, 13 Września b. r., raczył rozkazać co następuje: W uzupełnieniu 606 artykułu Układu Praw o Stanach, postanowić, iżby obywatele, oznajmując miejscowej policji o zamiarze przesiedlenia na inne miejsce włościan religii Greckorosyjskiej, wymieniali obok tego środki, jakie przesiedleni będą tam mieli do wypełniania obowiązków wiary; a w razie znacznej odległości Greckorosyjskich Cerkwi, lub innych trudności, iżby składali pisemne zobowiązania, iż w wybranym na przedsięwzięcie miejscu urzędzą w prędkim czasie Cerkiew, opatrzą ją we wszystkie potrzeby własnym kosztem, i zabezpieczą dostateczne utrzymanie osób duchownych, do niej przywiązanych. Takie zobowiązania policja miejscowa ma przedstawiać zwierzchności gubernijalnej, w której zakresie władzy zostawać będą przesiedleni włościanie. Zresztą prawo niniejsze stosuje się jedynie do takich przypadków, kiedy włościanie Greckorosyjskiego wyznania przesiedlani są

przez właścicieli dóbr w guberniach Nadbałtyckich lub wróconych od Polski, gdyż przy przesiedlaniu się do innych gubernij, zaludnionych prawosławnymi, oni nie będą mieli trudności w wypełnianiu obowiązków religijnych.»

3) *tegoż dnia*. O zatwierdzeniu Rossyjsko-Kerczeńskiego towarzystwa solenia mięsa i ryby i handlu żywnościami.

4) *17 tegoż m.* O ustanowieniu w 44 Izbach skarbowych oddziałów popisowych (ревизскія).

Wilno 11 Października.

Postanowienie Rządu Gubernialnego Wileńskiego.

«S powodu odkrytego w Królestwie Polskiem i w guberniach zachodnich spisku, którego jeden z głównych przywódców, Szymon Konarski, z licznymi spółnikami, zostaje pod strażą w Wilnie, N. CESARZ JMC raczył rozkazać: na należące do uczestników w buntowniczych zamiarach ruchome i nieruchome majątki, stosownie do 225 artykułu Układu Praw Kryminalnych, nałożyć niezwłocznie sekwestr, poddawszy je jednocześnie pod pilny dozór Skarbu i takowy środek zastosować nietylko do osób, które dotąd już, s powodu upadłego na nie podejrzenia, wzięte są pod areszt, lecz i do tych, które, w ciągu toczącego się śledztwa, pomawiane i obwiniane być mogą, tak, iżby spólcześnie z zaarrestowaniem osoby, i majątek jej był zasekwestrowany.

«JO. Xiążę Wojenny Gubernator Wileński, przesyłając Rządowi Gubernialnemu wyjęty s przewodu ustanowionej w Wilnie, do śledzenia przestępców Stanu, Kommissyi, spis osob z gubernii Wileńskiej, zostających w jej wiedzy pod aresztem, zalecił temuż Rządowi uczynić niezwłocznie rozporządzenie, iżby ruchome i nieruchome ich majątki, jakie gdzie się okażą, były natychmiast zasekwestrowane i poddane pod pilny dozór Skarbu; o wykonaniu zaś niniejszego, donieść P. Wojennemu Gubernatorowi tak poprzednio, jak i następnie, z wyjaśnieniem, u kogo jaki majątek był znaleziony.

Spis osob z gubernii Wileńskiej, zostających w Wilnie pod aresztem z rzeczy sprawy emisaryusza Konarskiego i jego spółników.

- 1) Jan Duchnowski, szlachcie, zegarmistrz Wileński.
- 2) Stanisław Kozakiewicz, adwokat Wileński.
- 3) Justyn Hrebicki, obywatel gubernij Witebskiej i Wileńskiej.
- 4) Edward Römer, obyw. powiatu Trockiego
- 5) Ludwik Trynkowski, kanonik Wileński i Kaznodzieja.
- 6) Stanisław Szanski, obyw. gub. Wileńskiej,
- 7) Józef Krzeczkowski, rodem z gub. Podolskiej, mieszkający w Wilnie.
- 8) Józef Kadenacy, cudzoziemiec, osiadły w Wilnie, prowizor aptekarski.
- 9) Medard Kończa, obyw. powiatu Wilkomirskiego.
- 10) Adam Radzewski, szlachcie, mieszkający w Wilnie.
- 11) Franciszek Wojakowski, student Akademii Wileńskiej, szlachcie gub. Wileńskiej.

12) Jan Moszkow, student Akad. Wileńskiej, syn Radzcy Izby Skarbowej, Assesora Kol. Moskwa.,

13) Seweryn Römer, obyw. powiatu Trockiego.

14) Franciszek Dobkiewicz, szlachcie, zajmujący się daniem lekcyj.

15) Mieczysław Malewski, student Akad. Wil. szlachcie s powiatu Trockiego.

«Rząd Gubernialny postanowił: wszelki jaki się wynajdzie majątek, tak ruchomy jak i nieruchomy, spadkowy lub dorobkowy, osób w powyższym spisie wymienionych, stosownie do 225 artykułu XV Tomu Układu Praw kryminalnych, natychmiast zasekwestrować i poddać pod pilny dozór Skarbowy. o wykonaniu czego, z załączeniem spisu przestępców z gubernii Wileńskiej, posłano zalecenia do wszystkich miejskich i ziemskich policyj, opiek szlacheckich, sądów powiatowych, magistratów, ratuszów, rad miejskich, a odezwy do wszystkich władz gubernialnych, zaś strapczych powiatowych surowie zobowiązano do baczenia, iżby w działaniach miejskich i ziemskich policyj ściśle był wykonany Najwyższy rozkaz J. C. Mości, z zastrzeżeniem, że, w razie najmniejszego uchybienia lub ntajenia, winni ulegną najsurowszej według prawa odpowiedzialności. Nadto posłano stosowne odezwy do wszystkich gubernialnych i obwodowych władz Cesarstwa i do wszystkich władz, gdzie mogą być zachowywane lub przelewane rozmaite kapitały, należące do osób w spisie wymienionych, o czém też doniesiono Xięciu Wojennemu Gubernatorowi. Obok tego Rząd Gubernialny surowie zalecił wszystkim podwładnym urzędom, aby niezwłocznie mu doniosły: jaki u kogo znajduje się majątek, dla dalszego ze strony Rządu rozporządzenia. (Podług Gazety Gubernialnej Wileńskiej.)

WARSZAWA.

Najjaśniejszy CESARZ i KRÓL, przez postanowienie na dniu 13 (25) Września r. b. wydane, najlaskawiej nadać raczył wiecznymi czasy na dziedzictwo, z takimi prawami i użytkami z jakimi Skarb posiada:

1) Prezydującemu w Audytoryacie Jeneralnym, Jenerałowi piechoty xięciu Szachowskiemu, dobra Nowogród, położone w gubernii Augustowskiej, obwodzie Łomżyńskim, z należącymi do nich folwarkami, wsiami i innymi użytkami i przynależnościami do wysokości czystego rocznego dochodu złp. 20,000.

2) Adjutantowi Główno-komenderującego czynną armią, Pułkownikowi lejbgwardyi 2ej brygady artylleryi Uszakow 5mu, dobra Wola Libartowska, położone w gubernii Krakowskiej Obwodzie Olskim.

3) Adjutantowi Główno-komenderującego czynną armią, Pułkownikowi lejbgwardyi 1ej brygady artylleryi xięciu Golicyn 4mu, dobra Kurowo, położone w gubernii Mazowieckiej, obwodzie Kujawskim, ekonomii Kowal.

4) Dyrigującemu wydziałem dyplomatycznym kancelaryi Główno-komenderującego czynną armią Radzcy Kollegalnemu Hilferding, dobra Przytuły, położone w gubernii Augustowskiej, obwodzie Łomżyńskim, ekonomii Wizna.

5) Zostajęmu do szczególnych poruczeń przy Namiestniku w Królestwie Polskiem, Radcy Kollegialnemu Ellaszewicz, dobra Obelia położone w gubernii Augustowskiej, obwodzie Sejmeńskim.

6) Zostajęmu do szczególnych poruczeń przy Namiestniku Królestwa, Radcy Dworu Oczkin, dobra Blonie, położone w gubernii Mazowieckiej, obwodzie Łęczyckim, z należącymi do nich folwarkami, wsiami i innymi użytkami i przynależnościami do wysokości czystego rocznego dochodu, każdemu z nich złp. 5,000.

Wiadomości zagranicze.

Haga, 15 Października. W dniu dzisiejszym Król Jmć Niderlandzki otworzył uroczyste posiedzenia zwyczajne Stanów Powszechnych mową następującą:

«Szlachetni i możni panowie. Miło jest dla mego ojcowskiego serca, znaleźć się wśród tego uroczystego zgromadzenia, poraz pierwszy w towarzystwie mego ukochanego starszego wnuka, xięcia dziedzicznego Oranii, któremu, za dojściem lat zupełnych, nadałem prawo zasiadania w Radzie Stanu.

«Moje stosunki przyjaźni z Mocarstwami zagranicznymi, nie uległy żadnej zmianie od czasu ostatniej sessyi.

«Oczekuję jeszcze odpowiedzi na oświadczenie podane w mojem imieniu pełnomocnikom dworów: Austryackiego, Francuskiego, Wielkobrańskiego, Pruskiego i Rossyjskiego, a przeznaczone do stanowczego urzędzenia skutków Belgijskiego rokосу. Nie przestaję tuzyc sobie że to oświadczenie, gruntujace się na uprzednich postanowieniach Mocarstw i które również jednomyślnie przez Stany Powszechne przyjęte zostało, poprowadzi do wypadku, zgodnego ze czcią i prawdziwym interesem narodu Niderlandzkiego.

«Traktaty w przeszłym roku zawarte z Wielką Brytanią i Francją, odpowiadają swemu celowi. W obecnej chwili wszczęte zostały układy, dające do oznaczenia stosunków handlowych Niderlandyi ze Stanami Związku Celnego Niemieckiego.

«Zarząd wewnętrzny kraju nieprzestaje odznaczać się porządkiem i dokładnością.

«Mimo przedłużoną i ostrą zimę, która uszkodziła niektóre plody ziemi, stan rolnictwa w ogólności jest pomyslny.

«W celniejszych rękodzielnianach panuje nadzwyczajna czynność.

«Znaczone kapitały były w obiegu w żegludze i handlu, a rybolowstwo obfite przyniosło korzyści.

«Oświecenie publiczne, nauki i kunszt, są stale przedmiotem szczególnej mojej pieczy.

«Srodki opatrzenia i leczenia pomieszanych na umyśle, pozostawiały coś w ogólności do życzenia. Przedsięwzięto

miary zaradcze; spodziewam się że te przyniosą pożądany skutek.

«Nieprzestawano zajmować się ulepszeniem stanu więzień, tak iż teraz więźnie są jedni od drugich oddzieleni ze względu na rodzaj przestępstwa, pleć i wiek.

«Puszczenie lodów po rzekach na wiosnę było zrazu zagrożające; wszakże nie sprawiło szkód znacznych.

«Rząd nie zaniedbuje robot w przedmiocie wielkich dróg komunikacyj.

«Stan rzeczy w naszych posiadłościach zamorskich jest zaspokajający.

«Mój trzeci wnuk, który naprzód zwiedził nasze osady w Indyach zachodnich, następnie był powitany w Indyach Niderlandzkich z oznakami uczuć, które przywiązują ludy tych krajów, niemniej jak i Indyj zachodnich, do mego Domu i głównej ojczyzny.

«Nowe urządzenia tych krajów stale odpowiadają naszym oczekiwaniom.

«Na Sumatrze władza nasza mocniej się ustaliła przez zajęcie Bonjol. Wojsko indyjskie dało w tém zdarzeniu nowe dowody waleczności i wytrwałości.

«Wydatki stanu są zawsze pokrywane przychodami. Stan kwitnący rozmaitych gałęzi dobrego bytu narodowego, jest rękojmią regularnego wpływania poborów.

«Kredyt publiczny utrzymuje się i większą rozciągłością, zakresłona przezemnie Bankowi Niderlandzkiemu, nada nowe życie temu kredytowi i ogólnemu handlowi.

«Prawa budżetowe, które w czasie właściwym będą wam, SS. i MM. Panowie złożone, i obmyślenie środków przeznaczonych do wywołania ciężarom Królestwa, wynikającym z okoliczności nadzwyczajnych, zajmą najważniejszą część waszych narad.

«Lubo tą razą nie będzie wam przekładane zmniejszenie ciężarów, cieszę się wszakże myślą, że można będzie zaopatrzyć wszystkie potrzeby, nie uciekając się do konieczności nakładania nowych podatków na moich najmilszych poddanych, i że na przyszłość to zmniejszenie będzie mogło być dokonane.

«Życzeniem jest mojem, iżby w ciągu teraźniejszego posiedzenia, systemat monetarny mógł być udoskonalonym.

«Miło mi było widzieć uwieńczone zupełnym skutkiem starania, które łożyłem wespół ze Stanami Powszechnymi, na sporządzenie głównych części nowego prawodawstwa i urzędzenie władzy sądowej.

«Prawa i postanowienia, tyżące się tych wszystkich przedmiotów, są już dziś obowiązującymi i cieszę się że zdołałem doprowadzić do skutku te instytucje konstytucyjne, których posiadanie tak słusznie najwyżej jest cenione.

«Jakkolwiek ważna ta praca nie jest jeszcze przez to dokonana, mam nadzieję rychłego ukończenia projektu kodexu karnego, zgodnego z obyczajami narodu.

«Szlachetni i możni panowie; uczucie ważnych obowiązków, które na nas leżą, dziś na nowo się obudza. Wasza gorliwość i przezorność będą miały nową zręczność do czynnego objawienia się. Spolegam na waszém spółdziałaniu.

niu we wszystkim co może przyłożyć się do dobrego bytu kraju i narodu. Oby Wszechnocny raczył w tym celu pobłogosławić połączonym naszym usiłowaniam, wzmocnić mię i pocieszyć z okrutnej straty, którą podobało się Mu, w Jego mądrości, tak głęboko mię dotknąć.»

— Prezesem wtórej izby Stanów Powszechnych mianowany został P. de Jonge; dziś izba miała krótkie posiedzenie na którém minister skarbu przedstawił budżet ogólny na nadchodzący rok skarbowy. Wydatki są wyrachowane na 44,249,264 flor. to jest o 437,780 flor. mniej niż w roku przeszłym; środki, które są też same co w przeszłym roku, wystarczają na pokrycie tych wydatków. Minister wniósł całkowitą jak dotąd wypłatę procentu od długu krajowego. Izba odroczyła się nie uznaczając dnia stałego na następne posiedzenie.

Londyn 20 Października. Sir Robert Grant, Rządca prowincyi Bombay, umarł 9 Lipca b. r. w bliskości Pounah.

— Dzienniki tutejsze napelnione są szczegółami okropnej burzy, która ostatnimi dniami nawiedziła Szkocję i północną Anglię. Kilka osób utraciło życie; wspaniała most wiszący pod Montrose zerwany został przez huragan.

— 13 b. m. robotnicy pracujący w tunelu pod Tamiżą ukończyli sklepienie murowane na przestrzeni 800 stop, tak że 100 tylko stop pozostaje ukończyć do przeciwnego brzegu rzeki. Szkodliwe wyziewy, które przed jakimś czasem przykrzyły się robotnikom, znikły zupełnie i ostatnie trzydzieści stop sklepienia kosztowały daleko mniej pracy niż mniemano, gdyż największe trudności przedsięwzięcia są już zwyciężone. W ciągu roku 1837 zdołano tylko 28 stop sklepienia wybudować; tego roku wyprawiono go dwa razy tyle i mniejszym kosztem. Prace ciągną się teraz bez przerwy, gdyż robotnikom nie przeszkadza już cieńki piasek, który tyle im stawiał trudności co i sama woda.

— Podług ostatnich nowin z Nowej Szkocyi i wyspy xięcia Edwarda, delegowani s tych dwóch prowincyj wyjechali do Quebec, gdzie mają polecenie oświadczyć przystanie na projekt połączenia w jeden związek wszystkich osad angielskich w Ameryce północnej. Projekt ten, podany przez lorda Durham, zjednał wszystkie zdania i ma być dzielnie popierany przez delegowanych. (W jednym s poprzedzających numerów mówiliśmy o szczegółach zamierzanego urządzenia.)

— Nowiny s Przylądka Dobrej Nadziei dochodzą do 4 Sierpnia. Obroty kafrów zawsze jeszcze wzbudzały obawę w Grahamtown i okolicach; wszakże kroki nieprzyjacielskie między hollenderskimi osadnikami, którzy emigrowali na wschód kolonii i wodzem kafrów Dingaan ustały, a s trzema innemi wodzami zawarto ugody, które każą się spodziewać, że kafrowie zaprzestaną swoich napadów.

— Odebrano wiadomości s Kalkutty po 18 Lipca. Pułkownik Benson, rezydent angielski przy dworze Birmańskim, zajęty był urządzaniem naszych stosunków s przywłaścicielem Królestwa Ava, i nie wiedziano jeszcze czy te

zostaną na stopie przyjaźni lub przeciwnie. Od strony gór Test mieszkańcy kraju Nepaul zdają się chcieć zerwać traktat zawarty w końcu ostatniej wojny; czynią wycieczki w głąb naszych ziem, we 20,000 ludzi zajęli wąwozy i posłali depesze do Króla Rundjet-Sing, zapewne dla zaproszenia go na sprzymierzeńca.

— Podług najpóźniejszych wiadomości s Kanady lord Durham stanowczo oświadczył że wezmie dymissyę; opuści on koloniją około 20 Października, zwiedzi New-York i Washington i pierwszych dni Listopada zabierze się na okręt dla powrócenia do Anglii. Przyczyną, która zniewoliła szlachetnego lorda ędo tego kroku, są niesłuszne, a słabo odpierane nagany jego czynności przez opozycyę parlamentową.

Paryż 23 Października. Monitor zawiera wyrok Królewski, unieważniający uchwałę, przez którą Rada ogólna Departamentu Niższej Loary oświadczyła, że niemogąc się porozumieć s Prefektem tego Departamentu, pozostawia Rządowi do rozwiązania; czy Prefekt ma być odwołany, czy Rada rozpuszczona. Wyrok Królewski oparty jest na przedstawieniu ministra spraw wewnętrznych, który nazywa tę uchwałę przeciwną prawu, gdyż powinność i prawo Rad Departamentowych ogranicza się przesyłaniem skarg i przelożeń wprost do właściwych ministrów.

— Bryg «la Céline» przybyły do Hawru z Martyniki przywoził trzech delegowanych s tej kolonii mających przedłożyć komu należy skargi mieszkańców, których położenie staje się coraz bardziej krytycznem. Ze swej strony P. Karol Dupin, umocowany od kolonij, podał już Królowi Jmci prośbę w tymże przedmiocie.

— 17 b. m. Król i Królowa Belgów przybyli do Tuileries.

— Z ostatnich raportów Wielkorządcy Algeryi, marszałka Valée, wynika, że francuzi są teraz panami dwóch najcenniejszych portów pobrzeża Algeryjskiego: Stora i Arzew.

— Poseł Hiszpański margrabia Miraflores na uroczystém posłuchaniu złożył 19 b. m. Królowi Jmci swe listy wierzitelne.

— Oto jest przemówienie, które Reschid-pasza miał w języku fransuskim do Ojca Św. na ostatniém swém posłuchaniu: «Jego Wysokość Sultan Mahmud dowiedział się z wielką przyjemnością o łaskawém przyjęciu przez Waszą Świątobliwość Jego posła przy Dworze Francuskim. Za szczęście mam sobie wynurzyć W. S. s tego powodu uczucia mojego Monarchy. Spodziewam się że te pierwsze stosunki, zawiązane uprzejmością i łaskawością W. S. będą tylko początkiem dalszych porozumień się, nie mniej pożytecznych jak przyjemnych dla Stolicy Apostolskiej i Porty Ottomańskiej.»

— Sąd Policyi poprawczej ukończył 17 b. m. sprawę niejakiego Raban i spółników, oskarżonych o wyrabianie prochu i kul, których wielką ilość policya znalazła w mieszkaniu Raban'a. Sam on skazany został na 2 lata więzienia, trzej ze spółników na 18 miesięcy, a jeden na rok teje kary; prócz rozmaitych win pieniężnych skazani zo

stawać mają, po wycierpieniu kary, pod dozorem policyi przez lat pięć. Jeden s sześciu oskarżonych uwolniony został od kary.

— Xiądz Frayssinous, nauczyciel xięcia Bordeaux, ukończywszy pierwiastkową jego edukacją, wrócił s Kirchberg do Paryża. Xiążę rozpoczął już dalsze wychowanie, młodzieńczemu jego wiekowi właściwe; osoby ku temu wybrane, są: xiążę de Levi, PP. de Champagny i de Montbel.

NOWINY Z HISZPANII.

Madryt 11 Października. Gazeta urzędowa ogłosiła wczoraj, że brygadier piechoty, don F. Hubert, mianowany został, na czas nieobecności generała Alaix, do sprawowania obowiązków Ministra Wojny. Mianowanie to obudziło powszechne nieukontentowanie.

— Wyrokiem Królowej wszystkie konie w całej Hiszpanii, mające lat pięć i zdadne pod żołnierzy, wzięte zostały pod rekwiizycją. Konie posłów zagranicznych, anglików, francuzów i innych poddanych Mocarstw, które uznały Królowę Izabellę, są jedynie wyjęte od tego prawidła.

— Margrabia Pontejos, naczelnik polityczny Madrytu, wziął dymisyą.

— Odebrano w Madrycie raport o pobiciu dywizyi Pardinias przez karlistów pod Maella. Strata ze strony Królowej szacowana jest na 3,000 ludzi.

Rzym, 6 Października. Xiądz Hyacynth Cipolletti, niegdys generał Zakonu Kaznodziejskiego czytał na posiedzeniu Akademii Katolickiej rozprawę zbijającą błędy systemu stowarzyszenia rodzaju ludzkiego podług wyobrażeń P. Fourier i jego zwolenników. Dowiódł że ta sekta obraca na złe zasadę przez się dobrą, dla podkopania wiary i moralności. Xiądz Cipolletti następnie z równą logiką jak ironią, obalił z gruntu systemat tego nowożytnego Epikura. Ścisłe i świetne rozumowanie mowcy, ściągnęły żywe oklaski liczne zgromadzenia.

— Stosunki między Stolicą Apostolską a Prussami, znowu zostały zerwane przez odwołanie z Rzymu wszystkich urzędników dyplomatycznych Pruskich.

Konstantynopol. Podług nowin s Taurus, z d. 10 Września, poselstwo angielskie odebrało gońca z Herat, który przywiózł ważną nowinę, że Szach Perski przyjął ostateczne warunki (ultimatum) i wzywa poselstwo angielskie ażeby powróciło do Teheranu. Czekają niecierpliwie urzędowego potwierdzenia tej wiadomości.

(*Journ. de S. Pt. Gaz. Pet. Psz. Półn.*)

WIADOMOŚCI ROZMAITE.

W okolicach Saint Béat (w Departam. Haute Garonne) umarła kobieta prostego stanu, mająca lat *sto pięćdziesiąt ósm.* Urodziła się ona w roku 1680 i nigdy nie była zamężną. Po śmierci rodziców odziedziczyła w spadku domek wiejski i kilka kawalków gruntu, które, mając lat 66, przedała za procent dożywotni (à fonds perdu) wynoszący 162 liwry *tournois.* W ciągu ostatnich dziesięciu lat,

Marya *** żyła jedynie kozim sérem i mlekiem; trup jej ważył tylko 42 funty; pozostała tylko skóra, zamieniona w pergamin, i kości. Ta najstarsza swego wieku kobieta, do ostatniej chwili zachowała użycie wszystkich władz umysłowych.

— W departamencie de l'Ardèche, o jedną lieue od miasta Bourg-Saint-Andéol, odkryto przypadkiem groty podziemne olbrzymiej rozciągłości i piękności niewypowiedzianej. Stalaktyty najrozmaitszych form i kolorów i ogromnych wymiarów zdobią je podziemi, które nie mają sobie równych we Francyi i mogą się ubiegać o prym z najpięszymi w Europie. Niektóre galerye i sale mają od 200 do 300 metrów długości

Rozmaitości.

Oświecenie w Chinach.

(Ciąg dalszy.)

W Instytucie jest:

- 1) Rząd co do części dozorczej.
- 2) Rząd co do części naukowej.
- 3) Kancelaryja.
- 4) Biblioteka.
- 5) Kassa.

W Rządzie dozorczym zasiadają dwaj pomocnicy inspektora, zawiadujący:

1) Przyjmowaniem uczniów, 2) dozorem nad ówczesnymi uczniami, 3) zapisywaniem uchybień, 4) pilnowaniem terminów w których rozmaite szeregi uczniów kurs swój ukończyć powinny, 5) dozorem nad czynnością nauczycieli w szkołach skarbowych w Pekinie.

W Rządzie naukowym zasiadają dwaj professorowie literatury, których obowiązkiem jest:

1) Objasnić xięgi klassyczne; 1go i 3go każdego miesiąca zgromadzają uczniów i czytają im objaśnienia xiąg klassycznych wydane od rządu, starając się przy tém aby uczniowie znaczenie ich należycie rozumieli. Oprócz tego zadają uczniom objaśnienia do nauczania się na pamięć, text s xiąg klassycznych do napisania objaśnień i polityczne programma.

2) Rospatrywać ćwiczenia uczniów instytutu i skarbowych. Ćwiczenia odbywają się w następującym porządku: 1go każdego miesiąca rząd daje tema, 11go odbiera odpowiedzi a 21go przesyła je wyższemu rządowi. Z uczniów skarbowych ci co się uczą po mandżursku i po magolsku powinni co miesiąc nauczyć się na pamięć pewnej liczby słów, którą nauczyciele zadają, stosownie do zdolności uczniów; uczący się chinskiej literatury powinni nauczyć się pewnej liczby wierszy s xiąg klassycznych i t. d.

W kancelaryi dwaj protokolisci załatwiają czynności piśmienne, mają dozór nad pisarzami i sługami i nadto strzegą ofiarnych naczyń, używanych w świątyni nauczyciela Kchun-tsy.

Biblioteką zawiaduje Bibliotekarz. Składa się ona: 1) ze wszystkich dzieł Cesarzów terażniejszej dynastyi, 2) ze wszystkich dzieł wydanych przez izbę uczonych za terażniejszej dynastyi od 1644 — 1817 r., nielicząc zupełnego zbioru xiąg składających bibliotekę pałacową; 3) z różnych dzieł rżniętych na kamieniach, stanowiących pomniki różnych dynastyi, 4) ze stereotypowych tablic różnych wielkich xiąg wydanych przez Cesarzów terażniejszej dynastyi, 5) do tej biblioteki należą też rozmaite pomniki s kamienia z napisami stawiane na pamiątkę podbicia różnych ludów przez Cesarzów terażniejszej dynastyi, i pomniki stawiane przez różnych Cesarzów na cześć nauczyciela Kclan-tsy, i czterech równych jemu dawnych mędrców.

Uczniowie kształcą się w 6 klassach, s których każda ma je lnego starszego i dwóch młodszych nauczycieli. W każdej s 6 klass zakreślona jest liczba 25 skarbowych, i 20 o własnym koszcie utrzymujących się uczniów. Komplet etatowy wynosi 270 uczniów. Skarbowi uczniowie mieszkają w instytucie, inni w domach prywatnych niedalej jednak jak o 13 wiorst od Instytutu. Mieszkający w stolicy nie mogą być przyjmowani na koszt skarbowy.

W kassie są dwaj urzędnicy od rządów i dwaj starsi nauczyciele.

Na utrzymanie uczniów daje się corok 50 łan srebra (48,000 r. ass.) S tej summy uczeń skarbowy dostaje po 2½ łana na stół, a w miesiącach 11ym i 12ym dodaje się po pół łana na węgle. Uczniowie nie skarbowi dostają po pół łana co miesiąc na odzienie. S teyże summy rozdają się nagrody po rocznych examinach, w pieniądzech, pędzłach i papierze, tudzież wsparcia udającym się do domów po śmierci ojca lub ma ki, i wsparcia krewnym po śmierci ucznia.

Pod wiedzą Instytutu zostaje 8 szkół ośmiu chorągwi w Pekinie w każdej z nich jest 3 starszych i 7 młodszych nauczycieli. W każdej szkole powinno być:

Z dywizyi Mandżurskiej	60
— — — — — Magolskiej	20
— — — — — Chińskiej	20

Ogół w ośmiu chorągwiach 800

Dowódzca każdej dywizyi sam wybiera zdatnych chłopców od lat 12 do 15 i posyła ich do instytutu ze starszemi nauczycielami. Każdy uczeń Mandżur i Magoła co miesiąc dostaje na utrzymanie się po 1½ łana, a uczeń Chynczyk po jednym łanie srebra co miesiąc.

Uczniowie uczą się oddzielnie Mandżurskiej i Chińskiej literatury.

W należącym do instytutu oddziale matematycznym, jest wyższy urzędnik wyznaczany przez Cesarza i dwaj nauczyciele chińczycy. W szkole tej powinno być 12 uczniów

mandżurów a 6 Magołów, pobierających po 1¼ łana srebra na utrzymanie się. Jest też jeszcze 6 uczniów s chińczyków dywizyjnych którzy biorą po 1½ łana srebra. Kurs trwa lat pięć. Examina odbywają się wobec urzędników z instytutu astronomicznego.

Instytut astronomiczny składa się z Rady i trzech komisji: 1) do układania kalendarza; 2) do astronomicznych obserwacyj; 3) do pilnowania wodnych zegarów.

W instytucie urzędują Głównozarządzający wyznaczany przez Cesarza, dwaj prezydenci, dwaj wice-prezydenci i czterej radcy.

Pierwszego dnia średniego wiosennego miesiąca (Marcowego xiężyca) instytut przedstawia Cesarzowi próbę kalendarza na rok następny, i otrzymawszy ukaz przystępuje do układania. — Kalendarz bywa dwójaki, jeden układany dla Cesarca, drugi dla całego Państwa. W obu zawiera się: astronomiczny podział czasu na miesiące, dwa zwroty, dwa przesilenia, początek wiosny, lata, jesieni i zimy; oprócz tego wskazuje się wschód i zachód słońca na różnych punktach Państwa, dokładny czas nowiu pełni i kwadr xiężycowych. Są jeszcze wymienione dni szczęśliwe i nieszczęśliwe s przestroją co należy czynić o czego nie czynić, i mitologiczne wydzielenie różnych części świata rozmaitym duchom do całorocznego zarządu. Kalendarz Cesarski różni się tem tylko od powszechnego że w nim ostatnia część jest obszerniejsza, i że układa się jedy w Manczurokim i Chińskim języku, kiedy powszechny kalendarz wychodzi w językach Manczurskim, Magolskim i Chińskim. Oprócz zwyczajnego kalendarza wychodzi jeszcze inny, wskazujący codzienne położenie siedmiu planet.

Instytut ułożywszy kalendarz, 1go dnia 4 miesiąca (Majowego xiężyca) posyła do izby wojennej po jednym exemplarzu kalendarza w Chińskim języku dla każdej gubernii, a izba rozsyła je do prezydentów izb skarbowych, którzy drukują podług tych wzorów potrzebną liczbę exemplarzy dla swoich gubernij i rozsyłają — do obwodów, okręgów i powiatów. Instytut składa Cesarzowi jeden pisany exemplarz w językach Manczurskim i Chińskim, jeden drukowany we trzech językach, jeden drukowany o położeniu siedmiu planet, w dwóch językach w jedwabnej żółtej okładce i bez Cesarzowej składając jeden exemplarz we trzech językach, jeden o położeniu planet w dwóch językach; tyleż rozdaje się trzem pierwszym pobocznym żonom — wszystkich w żółtej okładce i bez pieczęci, a czwarty pobocznej żonie bez okładki. Po tem posyłają się exemplarze każdemu xięciu po jednym w językach Manczurskim i Chińskim, do kancelaryi ośmiu chorągwi, do izb, i różnych władz każdemu urzędnikowi po jednym exemplarzu manczurom w manczurskim, mongołom w magolskim, dywizyjnym chińczykom w chińskim języku. (d. c. p.)

Печатать позволено. С.-Петербургъ. Октября 24-го 1838. П. Гаевскій.

W DRUKARNI WOJENNEJ.